

DVADESET PET GODINA KASNIJE

Momir Đurović¹

Poštovani akademici, uvaženi učesnici naučne konferencije AKTUELNA PITANJA UPRAVLJANJA SEIZMIČKIM RIZIKOM U CRNOJ GORI I OKRUŽENJU.

Prošlo je 25 godina otkako je Crnu Goru zadesio katastrofalni zemljotres 15. aprila 1979, kada su izgubljeni mnogi ljudski životi, razorena značajna materijalna dobra i spomenici kulture.

CANU je 1982, podržana od UNESCO-a, organizovala naučni skup čiji cilj je bio da se analiziraju posljedice tog zemljotresa na spomenike kulture u Crnoj Gori i susjedstvu, kao i njihovoj rekonstrukciji.

Danas, na 25-u godišnjicu katastrofalnog zemljotresa, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti zajedno sa Univerzitetom Crne Gore–Građevinskim fakultetom organizuje ponovo naučni skup vezan za temu zemljotresa. No, ovoga puta on se organizuje, ne samo da bismo se podsjetili katastrofalnog zemljotresa, žrtava i materijalnih šteta koje je on ostavio za sobom, već mnogo više da sa pozicije današnjih saznanja skrenemo pažnju javnosti, a još više onima koji odlučuju na moguće posljedice koje donose seizmički rizici.

Na Balkanskom poluostrvu zabilježeni su podaci o prvim razornim zemljotresima još 2100-e godine prije naše naše ere (Krit). Od tog datuma desili su se mnogi katastrofalni zemljotresi na ovom području, od kojih više njih intenziteta većeg od 5 stepeni MCS, a čak neki i od 12 stepeni MCS. Na području Južnoga Jadrana, od Dubrovnika, preko Boke Kotorske, do Ulcinja tlo nije bilo u prošlosti mnogo mirno. Mnogi razorni zemljotresi, od onoga zabilježenog 373. godine prije nove ere u Epidaurumu (današnji Cavtat), pa preko onoga koji je razorio 518. godine Diokleu, do katastrofalnog zemljotresa 1979. godine koji je pogodio područje Crnogorskog primorja, upozoravaju nas da živimo u regionu gdje je seizmička aktivnost bila veoma izražena, i koja, na nesreću, zbog izdrobljenosti i sastajanja tektonskih ploča na ovom području i dalje nastavlja da se dešava intenzivno.

¹ *Predsjednik Crnogorske akademije nauka i umjetnosti*

U vremenu u kojem živimo kako to političari i politikolozi vole da kažu tranzicionom, kada je uglavnom sva naša pažnja usmjerena na mnoge elementarne probleme koji znače naš opstanak u ovom, surovom vremenu, kada se naša aktivnost usmjerava mnogo više ka onome što čovjek radi, često se zaboravlja na ono što priroda može da poremeti. U uslovima kada se kapital, prvi put u toj količini akumulisan u našoj sredini u privatnom vlasništvu, nažalost, izgleda, jedino želi oploditi građevinskom djelatnošću, kada u osiromašenom društvu često te aktivnosti idu, usudio bih se reći, i neregularnim putevima neobično je važno, koristeći savremena znanja, ukazati i podsjetiti ne samo javnost već mnogo više one koji stvaraju i sprovode regulativu da su opasnosti koje donosi seizmička aktivnost okarakterisani mnogim rizicima. Ovo naročito treba imati u vidu kada se zna da je prva, i najvažnija, stepenica u prognoziranju zemljotresa činjenica da se oni ponavljaju na istoj lokaciji.

Crna Gora je dio bazena podložnog zemljotresima koji mogu dostići i preko devet stepeni Merkalijeve skale. Zbog toga je još prilikom rada na obnovi i izgradnji područja postradalog od katastrofalnog zemljotresa, *Međunarodni konsultativni odbor za obnovu i izgradnju*, sačinjen od značajnih naučnika i stručnjaka, ukazao na potrebu da se:

- detaljno razrade postojeće karte seizmičke regionalizacije priobalnih zona i kontinentalnih oblasti u Crnoj Gori,
- ispituju seizmičke mikrolokalizacije svih važnijih oblasti uz korišćenje postojećih metoda i tehnika,
- dalje stimulišu studije geološko-tektonskih, seizmičkih, hidrogeoloških karakteristika čitave oblasti,
- stimuliše usvajanje savršenijih normi planiranja, dimenzionisanja, građenja i kontrole u seizmičkoj tehnici.

Takođe, isti odbor zahtijevao je da se pribjegne najsigurnijim pravilima u pogledu kontrole rizika od zemljotresa, naročito naglašavajući, pored ostalog potrebu:

- izbjegavanja visoke koncentracije ljudi, stambenih zgrada i turističkih smještaja u zonama relativno visokog nivoa rizika,
- reduciranja na minimum nivoa razvoja u takvim zonama,
- korišćenje, prilikom izgradnje, samo jednostavnih oblika i jednostavnih horizontalnih konstrukcija.

Nije nepoznato bilo javnosti da su stručnjaci okupljeni oko ovog odbora, u tom vremenu, izrazili rezerve prema nekim tada aktuelnim arhitektonskim i građevinskim aktivnostima i planovima, koje su se, ipak, ostvarile u Crnoj Gori i pored njihovog upozorenja.

Autori, od kojih su rijetki prisutni danas ovdje, u to vrijeme rađenog, Prostornog plana, jednog od najznačajnijih i najsistematičnije urađenih dokumenata u istoriji Crne Gore poslije Drugog svetskog rata, uvažavali su maksimalno sve ove preporuke. U tome im je pomogla i Crnogorska akademija nauka koja je od

Skupštine Republike Crne Gore bila zadužena da obavi reviziju ovoga veoma značajnog projekta.

Danas, kada se ponovo aktuelizira izrada prostornog plana, kada, ako mogu sa ove govornice da kažem, ta aktivnost ide sa dosta nejasnoća i baš, ne puno pohvale od stručnjaka, treba sagledati kako se i u kojoj mjeri, u njegovoj izradi sve te preporuke, a naročito nova znanja, primjenjuju.

Današnjim skupom, ubijeđen sam zakoračićemo korak dalje. Ne samo analizirajući iskustva koja smo stekli u prethodnom periodu i razmjenjujući ih sa našim gostima, već još više analizirajući kritički, sa znanjem kojim se danas raspolaže, aktuelno stanje u domenu mogućih rizika kao posljedice seizmičkih aktivnosti na ovom području i iznalaženju načina i metoda kako da se oni, ako već ne mogu da izbjegnju, umanje. Nadam se da ovaj skup nije zakasnio i da aktivnosti koje su se dešavale na ovom području, u ovom tranzicionom periodu, nijesu pošle toliko daleko da se još uvijek ne bi mogle usmjeriti u pravcu smanjenja rizika koje mogu donijeti seizmičke aktivnosti. Ubijeđen sam da će poruke eminentnih stručnjaka, učesnika ove konferencije, koje budu poslate sa ovog skupa biti od dragocjene koristi, ne samo naučnoj i stručnoj javnosti, već, naročito, onim koji odlučuju i planiraju. Da će svojim naučnim autoritetom uticati na one koji vladaju i odlučuju da se uvede mnogo više znanja i reda u planiranje naše budućnosti kako bi se u eventualnim katastrofama koje budu posljedica seizmičkih aktivnosti sačuvao svaki ljudski život na ovim prostorima, a materijalne štete umanjile.

Sa tim ubjeđenjem, želim vam uspješan i plodotvoran rad i u ovoj našoj skromnoj, zgradi ugodan boravak.